

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

ΑΝΑΦΟΡΑ

ΔΡΑΣΗ 3: Χαρτογράφηση αναγκών (needs assessment) σε επίπεδο οργανωσιακής ετοιμότητας των σχολείων σε καταστάσεις κρίσης όπως η πανδημική κρίση Covid-19

Απόψεις διευθυντών/ντριών ως προς την ετοιμότητα των σχολείων για την ανταπόκριση τους στις ψυχο-κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών με αναπηρία.

¹Αναστασία Βλάχου, ²Λία Τσερμίδου, ³Σταυρούλα Καλαϊτζή, ⁴Αριστέα Φύσσα, ⁵Φίλιππος Παπάζης, ⁶Αναστασία Τουλιά, ⁷Θεοδώρα Παπάζογλου

^{1,2,3,5,7} Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

⁴ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία Πανεπιστήμιο Πατρών

⁶ Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	7
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	8
4. ΕΥΡΗΜΑΤΑ	9
4.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	10
4.3. Ανθρώπινοι πόροι	15
4.4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ	17
4.5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ.....	18
4.6. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	21
4.7. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ	22
4.8. ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19.....	23
4.9. ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.....	25
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	25

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξάπλωση της πανδημίας του COVID-19 επηρέασε σημαντικά τα εκπαιδευτικά συστήματα παγκοσμίως προκαλώντας σημαντικές προκλήσεις σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης. Όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία, μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικοί, άνθρωποι της διοίκησης, πολιτικοί κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μια πρωτόγνωρη και απαιτητική πραγματικότητα. Οι επιπτώσεις της κρίσης της πανδημίας στα εκπαιδευτικά συστήματα αποδείχθηκαν ιδιαίτερα επιζήμιες για τους μαθητές με αναπηρία καταδεικνύοντας αφενός τις κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανισότητες, και, αφετέρου τα μεγάλα κενά σε οργανωτικό επίπεδο των εκπαιδευτικών συστημάτων παγκοσμίως.

Με την εξάπλωση του COVID-19 (WHO, 2022), οι περισσότερες χώρες σε όλο τον κόσμο επέβαλαν γενικό απαγορευτικό (lockdown) προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν τη δυνητική εξάπλωση της ασθένειας που προκαλεί ο ιός του Κορονοϊού και εφάρμοσαν ιδιαίτερα αυστηρά μέτρα, συμπεριλαμβανομένου του μαζικού κλεισίματος των σχολείων και της σημαντικής μείωσης και ανακατανομής των προϋπολογισμών και δράσεων για την εξάλειψη των κοινωνικών ανισοτήτων και την καταπολέμηση των κοινωνικών διακρίσεων (Ahmad et al., 2020; The Lancet, 2020). Κοινωνικά αποκλεισμένες και καταπιεσμένες ομάδες πληθυσμού, και ιδιαίτερα τα άτομα με αναπηρία, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα δυσμενής συνθήκες σε όλους τους τομείς της ζωής τους. Αναφορικά με την εκπαίδευση τους, λόγω μετατροπής της εκπαιδευτικής διαδικασίας με διαδικτυακή, η πλειοψηφία των ανάπηρων μαθητών/τριών αποκλείστηκε από την εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπρόσθετα για τους περισσότερους εξ αυτών διακόπηκαν όλες οι υπηρεσίες ειδικής υποστήριξης (Ε.Σ.Α.μεΑ. - Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, 2021). Αυτά τα δεδομένα οδήγησαν στον επιπρόσθετο αποκλεισμό που αντιμετώπισαν οι μαθητές και μαθήτριες με αναπηρίες και ανέδειξε την κρισιμότητα του ζητήματος της

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

εκπαίδευσής τους. Στο πλαίσιο αυτό, η ενταξιακή εκπαίδευση, που έχει ως στόχο την ισότιμη και δίκαιη συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία, αναδύθηκε ως ανάγκη και αποτέλεσε κεντρικό στόχο της εκπαιδευτικής πολιτικής τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως.

Οι συνθήκες που προκάλεσε ο COVID-19 ανέδειξαν τις αδυναμίες των χωρών στο να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τέτοιου είδους καταστάσεις και την ανάγκη για προετοιμασία και ετοιμότητα σε ανάλογες καταστάσεις πανδημίας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO, 2011), υπήρξε επιτακτική ανάγκη για αναθεώρηση και σχεδιασμό στρατηγικών και σχεδίων αντιμετώπισης και διαχείρισης σε εθνικό επίπεδο για τις καταστάσεις πανδημίας. Το COVID-19 αναγνωρίστηκε ως αφετηρία για επείγουσες μεταρρυθμίσεις στα υπάρχοντα συστήματα (Guterres, 2021). Ενώ αρχικά ο κύριος στόχος αφορούσε την ενίσχυση των συστημάτων υγείας για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, στη συνέχεια προέκυψε επιτακτική ανάγκη για την ανάπτυξη πολιτικών που στοχεύουν στην κοινωνική και εκπαιδευτική αντιμετώπιση παρόμοιων καταστάσεων με αυτές που προκάλεσε το COVID-19 (Υπουργείο Υγείας, 2020).

Όσον αφορά την Ελλάδα, οι ανάπηροι μαθητές/τριες και οι οικογένειές τους βίωσαν τις αρνητικές συνέπειες του COVID-19 όχι μόνο στον τομέα της εκπαίδευσης, αλλά και στην κοινωνική και οικονομική τους ζωή. Συγκεκριμένα, το 7,8% των ανάπηρων μαθητών που φοιτούσαν στα σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή 105.970 μαθητές και οικογένειές τους (Κασσιανός, 2018, Ρέλλας, 2020), υπέφεραν από τις επιπτώσεις της πανδημίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα αυτά και με σκοπό να μην βιώσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα αυτές τις δυσκολίες ξανά, προκύπτει επιτακτική ανάγκη για την κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευτικών συστημάτων για τις συνθήκες μιας πανδημίας. Συγκεκριμένα, προκύπτει ανάγκη για την ανάπτυξη σχεδίων και την

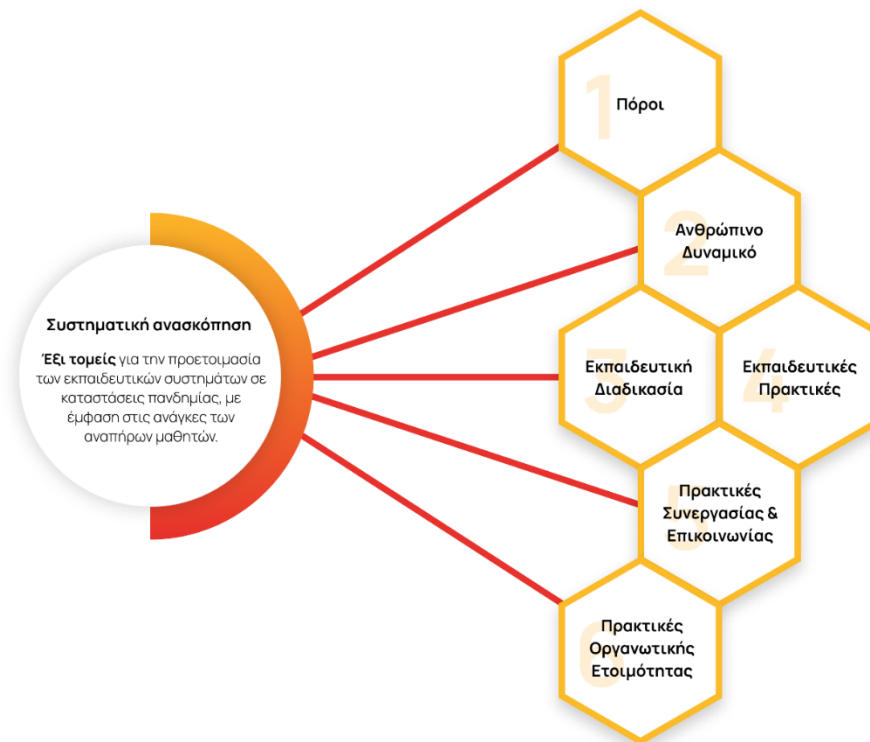

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

προετοιμασία των εκπαιδευτικών οργανισμών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά παρόμοιες κρίσεις στο μέλλον και να διασφαλίσουν την εκπαίδευση και την ευημερία των ανάπηρων μαθητών.

Στην εν λόγω έρευνα αξιοποιούνται τα ευρήματα μιας πρόσφατης, ενημερωμένης ανασκόπησης που καταγράφει τους βασικούς τομείς όσον αφορά την εκπαιδευτική προετοιμασία καθώς και τα αντίστοιχα δείκτες τους. Συγκεκριμένα, η έρευνα σχεδιάστηκε με βάση τους έξι τομείς και 14 δείκτες ετοιμότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών για την προετοιμασία των εκπαιδευτικών συστημάτων σε καταστάσεις πανδημίας, με έμφαση στις ανάγκες των ανάπηρων μαθητών.

Γράφημα 1: Τομείς ετοιμότητας

Οι παραπάνω τομείς αποτελούν σημαντικά στοιχεία που μπορούν να καθοδηγήσουν τον σχεδιασμό πολιτικών και προγραμμάτων για τη βελτίωση της οργανωτικής

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

προετοιμασίας σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, ειδικά κατά καιρούς κρίσης όπως η πανδημία.

Οι 14 δείκτες ετοιμότητας (βλέπε Πίνακα 1.) που προέκυψαν από την έρευνα επισκόπησης αξιοποιήθηκαν τόσο στην κατασκευή του ερωτηματολογίου όσο και στην ανάλυση των ευρημάτων του.

Πίνακας 1: Άξονες ετοιμότητας

1.1. ΤΠΕ
1.2. Οικονομικοί πόροι
2.1 Ψηφιακές διδακτικές δεξιότητες
2.2. Επαγγελματική Ανάπτυξη & ΤΠΕ
3.1. Μαθητοκεντρική προσέγγιση
3.2. Πρόγραμμα Σπουδών
3.3. Αξιολόγηση
4.1. Ενταξιακές πρακτικές
4.2. Συμμετοχή γονέων
5.1. Συνεργασίες
5.2. Δύκτια συνεργασιών
6.1. Οργανωτικές πολιτικές που σχετίζονται με την ετοιμότητα
6.2. Ενταξιακή κουλτούρα
6.3. Κοινωνικο-εκπαιδευτικές προκλήσεις & ανάπτυξη σχεδίων οργανωτικής ετοιμότητας

Η παρούσα έρευνα έχει ως στόχο να διερευνηθούν οι απόψεις των διευθυντών/ντριών σχολικών μονάδων σχετικά με τον τρόπο που τα σχολεία, ως εκπαιδευτικοί οργανισμοί, ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες των μαθητών/τριών με αναπηρία κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19.

Η επιλογή των διευθυντών και διευθυντριών ως δείγματος για την παρούσα έρευνα αντιπροσωπεύει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο τους στο σχολικό σύστημα. Οι απόψεις και οι πρακτικές των διευθυντών και διευθυντριών που θα αναδεικνύονται από τα ευρήματα της έρευνας αναμένεται να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στον

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

σχεδιασμό και την υλοποίηση μελλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων για την ανάπτυξη κατάλληλων σχεδίων προετοιμασίας κατά περιόδους κρίσης αναφορικά με την ισότιμη συμμετοχή των ανάπηρων μαθητών και μαθητριών.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη στοχεύει σε διττό σκοπό:

α) εις βάθος μελέτη και ολόπλευρη αποτύπωση των απόψεων των διευθυντών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς τον βαθμό ετοιμότητας των σχολείων για την ανταπόκριση τους στις ψυχοκοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/-τριών με αναπηρία κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης COVID-19.

β) συμβολή στον τρέχοντα διάλογο για την προώθηση της πολιτικής και της πρακτικής της ενταξιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, με έμφαση στην ισότητα στην εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρία.

Τα ερωτήματα της έρευνας αφορούν:

1. Ποιες είναι οι απόψεις των διευθυντών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα ως προς τον βαθμό ετοιμότητας των σχολείων τους για την ανταπόκριση στις ψυχοκοινωνικές και εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών με αναπηρία κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης COVID-19;
2. Πώς συνδέονται οι απόψεις των διευθυντών σχετικά με την ετοιμότητα των σχολείων στην ανταπόκριση των αναγκών των μαθητών με αναπηρία με τις τρέχουσες πολιτικές και πρακτικές της ενταξιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα και την προώθηση της ισότητας στην εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρία;

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα έρευνα αξιοποίησε τις περιγραφικής έρευνας μέσω ειδικά σχεδιασμένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο περιείχε τόσο ανοιχτές όσο και κλειστές ερωτήσεις τύπου πολλαπλής επιλογής ή δηλώσεων σε πενταβάθμια κλίμακα αξιολόγησης (κλίμακα Likert). Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε σε ηλεκτρονική μορφή (μέσω της πλατφόρμας google με τη χρήση του λογισμικού Google Forms), διανεμήθηκε στους διευθυντές των σχολείων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά μετά από έγγραφη, ενημερωμένη συγκατάθεση των διευθυντών/τριών.

Το ερωτηματολόγιο οργανώθηκε με βάση τους παρακάτω θεματικούς άξονες:

Θεματικός Άξονας Α: Κοινωνικο-δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Θεματικός Άξονας Β: Πληροφορίες Δ/ντων για τη σχολική ετοιμότητα

B1: Γενικές πληροφορίες για το σχολείο και την εκπαίδευση των ανάπηρων μαθητών.

B2: Ειδικές Πληροφορίες για το σχολείο και την εκπαίδευση

B2.1. Πόροι

B2.2. Ανθρώπινοι πόροι

B2.3. Διδακτικές Διαδικασίες

B2.4. Εκπαιδευτικές Πρακτικές

B2.5. Συνεργασία/Επικοινωνία

B2.6. Πολιτικές παρακολούθησης και αξιολόγησης του βαθμού ετοιμότητας

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Θεματικός Άξονας Γ: Προκλήσεις - Προτάσεις

Το ερωτηματολόγιο αποτελούσε από ογδόντα εννέα (89) ερωτήσεις, εκ των οποίων εβδομήντα έξι (76) είναι κλειστές και οι υπόλοιπες δεκατρείς (13) ερωτήσεις είναι ανοιχτές.

Η δειγματοληψία περιλάμβανε τα δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συμπεριλήφθηκαν επίσης όλα τα ειδικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και όλα τα σχολεία που έχουν τμήμα ένταξης. Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2022-2023, ιδιαίτερα από τον Σεπτέμβριο του 2022 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2023. Προηγήθηκε η διεξαγωγή πιλοτική έρευνα με στόχο τον εντοπισμό πιθανών δυσκολιών ή/και ασαφειών στο ερωτηματολόγιο.

Για την επεξεργασία των ποσοτικών δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια, ακολουθήθηκαν οι αρχές και οι μέθοδοι της ποσοτικής ανάλυσης δεδομένων, βασιζόμενοι σε αναφορές όπως του Patton (1990), Javeau (1996) και Kyriazi (1998). Η ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω του λογισμικού πακέτου IBM SPSS Statistics 21 για τις κοινωνικές επιστήμες (Foster, 2001), χρησιμοποιώντας εργαλεία και μεθόδους περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής ανάλυσης (Gialamas, 2005; Kyriazi, 2005; Filias, 2003). Όσον αφορά την ανάλυση των ποσοτικών δεδομένων που προέκυψαν από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων, χρησιμοποιήθηκαν οι τεχνικές της ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης θεματικού περιεχομένου (Verma & Mallick, 2004).

4. ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Το δείγμα της έρευνας περιλάμβανε όλα τα δημόσια δημοτικά και γυμνάσια σχολεία στην Ελλάδα. Στάλθηκαν συνολικά 3000 emails, και συμπληρώθηκαν 309 πλήρεις

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

ερωτηματολόγια. Σύμφωνα με τον πίνακα 1, όσον αφορά το φύλο, το 34,30% του συνολικού δείγματος ήταν άνδρες και το 64,7% γυναίκες.

4.1. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Πίνακας 1: Συμμετέχοντες/ Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Μεταβλητή	N	%
Φύλο	Άντρες	106 34
	Γυναίκες	200 65
	Άλλο	3 1
Ηλικία	≤ 30	3 1
	≥ 61	25 8
	31-40	18 6
	41-50	40 13
	51-60	223 72
Εκπαιδευτικό επίπεδο	Βασικές Πανεπιστημιακές Σπουδές	89 29
	Φοιτητής/ -τρια σε ΠΜΣ	9 3
	Κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου	163 53
	Σπουδών	12 4
	Υποψήφιος διδάκτορας	78 25
	Μετεκπαίδευση σε Διδασκαλείο	11 4
Χρόνια υπηρεσίας	≤ 5	8 3
	6-10	4 1
	11-20	49 6
	21-30	131 2
	≥ 30	117 38
Θέση	Μόνιμος/-η	303 98
	Αναπληρωτής/-τρια	6 2
Σύνολο	309	100

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 2: Χαρακτηριστικά Σχολείων

Μεταβλητή	N	%	
Τύπος Σχολείου	Γενικό Δημοτικό Σχολείο	152	49
	Γενικό Νηπιαγωγείο	89	29
	Γενικό Γυμνάσιο	55	18
	Ειδικό Νηπιαγωγείο	6	2
	Ειδικό Δημοτικό	4	1
	Γενικό Λύκειο	2	1
	Ειδικό Γυμνάσιο	1	0
Μαθητικός πληθυσμός	0-100	139	45
	101-200	83	27
	201-300	65	21
	301-400	42	14
	401-500	2	1
Ανάπηροι μαθητές/τριές στο σχολείο	0	11	3.6
	1-10	202	65.0
	11-20	73	23.6
	21-30	14	4.5
	≥ 30	9	2.9
Προσωπικό σχολείου	Εκπαιδευτικοί γενικής εκπαίδευσης	282	91
	Ειδική Εκπαιδευτικοί	286	93
	Ψυχολόγος	157	51
	Ειδική Θεραπευτές	2	1
	Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό	118	38
	Σχολικός Νοσοκόμος	65	21
Κτηριακές εγκαταστάσεις	Τουαλέτα για ενήλικες με αναπηρία	62	20
	Τουαλέτα για παιδιά με αναπηρία	107	35
	Ράμπες	173	56
	Ανελκυστήρας	68	22
	Οδηγοί τυφλών	0	0
	Σήμανση σε γραφή Braille	2	1
	Σήμανση για κωφούς	1	0
	Τίποτα	97	31
Σύνολο	309	100	

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας- Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 3: : Δημογραφικά χαρακτηριστικά μαθητών/τριών

Μεταβλητή		N	%
Είδος Αναπηρίας	Μαθησιακές Δυσκολίες	231	75
	Διαταραχή αυτιστικού φάσματος	206	67
	Σύνθετες αναπηρίες	181	59
	Νοητική αναπηρία	54	17
	Σωματική αναπηρία	36	12
	Προβλήματα ψυχικής υγείας	20	6
	Αισθητηριακές Αναπηρίες	29	10
	Πολλαπλές αναπηρίες	7	2
	Students from Χαμ. Τιμήοrity groups	Μετανάστες με χαμ. επ. ελληνικών	152
Μετανάστες με υψ. επ. ελληνικών		202	65
Ρομά		86	28
Κέντρα ασυνόδευτων ανηλίκων		36	12
Συμμετοχή μαθητών με αναπηρίες στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά την πανδημία Covid-19	Ποτέ	37	12.0
	Σπάνια	60	19.4
	Μερικές Φορές	89	28.8
	Συνήθως	85	27.5
	Πάντα	38	12.3
Σύνολο		309	100

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.2. Πόροι

Πίνακας 4: Χρήση τεχνολογικών μέσων πριν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας

	M.O.	T.A.	M.O.	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
	ΠΡΙΝ		ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ			
Email	4.11	1.089	4.42	.939	1	5
Σταθερός υπολογιστής (Desktop)	4.00	1.162	3.95	1.316	1	5
Τηλέφωνο	3.69	1.432	2.70	1.522	1	5
Φορητός υπολογιστής	3.54	1.332	4.45	.923	1	5
Ιστοσελίδα website/blog σχολείου	3.08	1.383	3.23	1.460	1	5
Youtube	2.99	1.255	3.42	1.374	1	5
Ελεύθερα πολυμεσικά εργαλεία (Photodendro, e-me.gr)	2.97	1.273	3.88	1.156	1	5
Εφαρμογές για άμεση ανταλλαγή μηνυμάτων (Viber, WhatsApp, MS Messenger e-me.gr, etc.)	2.61	1.423	3.56	1.460	1	5
Διαδραστικές εφαρμογές (Google Forms, Google Documents, Dropbox, One Drive, e-me.gr)	2.57	1.351	3.19	1.393	1	5
Mobile phone	2.39	1.450	3.26	1.464	1	5
Μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Instagram, Twitter)	2.28	1.372	2.94	1.563	1	5
Εκπαιδευτική τηλεόραση (ET2)	2.00	1.103	2.48	1.278	1	5
Πλατφόρμες για τηλεεκπαίδευση (Skype, CISCO, Webex, Zoom, MS Teams, e-me.gr)	1.99	1.481	4.55	.906	1	5
Εικονική/ Διαδικτυακή τάξη (Open e-class, e-me.gr)	1.97	1.304	3.88	1.322	1	5
Ταμπλέτα (Πίνακαςτ)	1.93	1.237	3.21	1.530	1	5
Υποστηρικτικά τεχνολογικά μέσα για μαθητές/τριές με αναπηρία (συσκευή/εφαρμογή μεγέθυνσης, εναλλακτικό ποντική/πληκτρολόγιο, γραφομηχανή brail)	1.73	1.084	1.80	1.200	1	5
Λοιπά κανάλια τηλεόρασης	1.51	.889	1.59	1.011	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 5: Ανάγκη για τεχνολογικό εξοπλισμό

Μεταβλητή		N	%
Ανάγκη για παροχή τεχνολογικού εξοπλισμού για τους μαθητές/τριες με αναπηρίες	Yes	235	76
	No	74	24
Σύνολο		309	100

Πίνακας 6: Οι πόροι του σχολείου (1=Καθόλου – 5=Πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Οι οικογένειες των μαθητών/ -τριών με αναπηρίες κατά την έναρξη της πανδημίας του COVID-19 αδυνατούσαν να συμμετάσχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση διότι δεν είχαν την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή.	3.1	1.37	1	5
Η οικονομική δυνατότητα του σχολείου αποτέλεσε εμπόδιο στην κάλυψη των αναγκών των μαθητών/-τριών με αναπηρίες κατά την πανδημία του COVID-19;	3.1	1.47	1	5
Το σχολείο σας έχει διαθέσιμους οικονομικούς πόρους για την κάλυψη έκτακτων αναγκών όπως αυτές που προέκυψαν κατά την πανδημία του COVID-19;	2.07	1.115	1	5
Υπήρξε ανάγκη για εύρεση οικονομικών πόρων κατά την πανδημία του COVID-19 ώστε το σχολείο να μπορέσει να ανταπεξέλθει στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση των μαθητών/-τριών με αναπηρίες;	3.21	1.407	1	5
Κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση το σχολείο σας ήταν εξοπλισμένο ως προς τα τεχνολογικά εργαλεία απαραίτητα για την υποστήριξη των μαθητών/-τριών με αναπηρίες.	2.49	1.247	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι μαθητές/-τριες με αναπηρίες που φοιτούσαν στο σχολείο σας κατείχαν τον βασικό τεχνολογικό εξοπλισμό (υπολογιστή, tablet, σύνδεση στο διαδίκτυο).	2.90	1.127	1	5
---	------	-------	---	---

4.3. Ανθρώπινοι πόροι

Πίνακας 7: Η χρήση των ΤΠΕ (1=Καθόλου – 5=Πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Οι γονείς/ κηδεμόνες των μαθητών/-τριών με αναπηρίες του σχολείου (κατά μέσο όρο) είχαν τις γνώσεις χειρισμού σύγχρονων τεχνολογικών εργαλείων προκειμένου να υποστηρίξουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.	4.15	0.941	1	5
Κατά την έναρξη της πανδημίας COVID-19, έγινε αντιληπτό ότι υπήρχε ανάγκη εκπαίδευσης του προσωπικού του σχολείου στον χειρισμό των ΤΠΕ.	3.22	0.983	1	5
Οι μαθητές/τριές με αναπηρία είχαν τις γνώσεις εργαλείων ΤΠΕ για να συμμετέχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.	2.69	1.247	1	5
Οι μαθητές του σχολείου είχαν τη γνώση χρήσης εργαλείων ΤΠΕ για τη συμμετοχή τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.	3.68	0.871	1	5
Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου είχαν γνώσεις χειρισμού των ΤΠΕ.	2.90	1.050	1	5

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας- Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 8: Οι ανάγκες για εκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού (1=Καθόλου– 5=Πάρα)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Διαφοροποιημένες παιδαγωγικές πρακτικές που μπορούν να υποστηρίξουν την εκπαιδευτική διαδικασία εκτός σχολικής τάξης.	4.19	.875	1	5
Συμβουλευτικές δεξιότητες για την υποστήριξη των οικογενειών μαθητών με αναπηρία.	4.08	.931	1	5
Χρήση τεχνολογικών μέσων που χρησιμοποιήθηκαν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.	4.05	.966	1	5
Πρακτικές συνεργασίας με τις οικογένειες των μαθητών με αναπηρίες με σκοπό τη δημιουργία κατάλληλων και προσαρμοσμένων στις εκάστοτε ανάγκες της κάθε οικογένειας εκπαιδευτικών προγραμμάτων.	4.03	.904	1	5
Ανάπτυξη και υιοθέτηση συνεργατικών διαδικασιών μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών στην εκπαιδευτική διαδικασία κατά την πανδημική κρίση.	4.00	.899	1	5

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Πίνακας 9: Διαδικασίες που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια του COVID-19 (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών	3.85	1.144	1	5
Εκπαιδευτική διαδικασία λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα των μαθητών.	3.75	1.010	1	5
Μαθητοκεντρική Προσέγγιση Διδασκαλίας.	3.53	.985	1	5
Διαδικασίες που λαμβάνουν υπόψη τις διαφοροποιημένες ανάγκες των μαθητών.	3.30	1.083	1	5
Ομαδοσυνεργαστική Μάθηση.	3.29	1.147	1	5
Τελική Αξιολόγηση.	3.25	1.251	1	5
Διαφοροποιημένο Πρόγραμμα Σπουδών.	3.17	1.099	1	5
Διαφοροποιημένη Διδασκαλία.	3.17	1.113	1	5
Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα.	3.01	1.353	1	5
Περιγραφική Αξιολόγηση.	2.98	1.186	1	5
Διαδικασίες και εργαλεία αξιολόγησης που βασίζονται στις αρχές της ενταξιακής εκπαίδευσης.	2.96	1.174	1	5
Περιγραφική Αξιολόγηση.	2.95	1.258	1	5
Διαμορφωτική ή Σταδιακή Αξιολόγηση.	2.89	1.116	1	5
Αρχική Διαγνωστική Αξιολόγηση.	2.81	1.292	1	5
Αναλυτικά Προγράμματα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης.	2.75	1.319	1	5
Φάκελος Αξιολόγησης μαθητών.	2.74	1.316	1	5
Πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος Ειδικής Αγωγής.	2.71	1.302	1	5
Οδηγός Εκπαιδευτικού Διαφοροποιημένης Παιδαγωγικής.	2.62	1.228	1	5
Εργαστήρια Δεξιοτήτων.	2.48	1.427	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.5. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Πίνακας 10: Εκπαιδευτικές πρακτικές που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια του COVID-19 (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

	Μ.Ο	Τ.Α.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας covid-19, χρειάστηκε αναδιαμόρφωση στους παρακάτω άξονες για την αποτελεσματική υποστήριξη των μαθητών με αναπηρία:				
• Χρόνος προετοιμασίας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.	4.41	.766	1	5
• Συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς.	4.15	.923	1	5
• Συνεργασία με τους γονείς.	4.13	.892	1	5
• Τρόποι επικοινωνίας με μαθητές σε ομαδικό επίπεδο.	3.93	.956	1	5
• Τρόποι επικοινωνίας με μαθητές σε ατομικό επίπεδο.	3.83	1.005	1	5
• Παιδαγωγικές πρακτικές που συμβάλλουν στην αποδοχή των διαφορών των μαθητών	3.78	.940	1	5
• Παιδαγωγικές πρακτικές που λαμβάνουν υπόψη όλες τις διαφορές των μαθητών.	3.73	1.009	1	5
• Παιδαγωγικές πρακτικές που έχουν στόχο την εξάλειψη των διακρίσεων.	3.70	.959	1	5
• Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές πρακτικές με στόχο τη συμμετοχή όλων των μαθητών.	3.67	.974	1	5
• Ανάπτυξη και εφαρμογή καινοτόμων εκπαιδευτικών πρακτικών.	3.58	1.083		
• Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα	3.34	1.177	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 12: Μέσα και εργαλεία που αξιοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του COVID-19 (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

Κατά την πανδημία του COVID-19 αξιοποιήσατε τα παρακάτω μέσα και εργαλεία ώστε να υποστηρίξετε πιο αποτελεσματικά τους/τις μαθητές/ -τριες με αναπηρίες:				
• Ηλεκτρονικό υλικό /εργασίες κατασκευασμένο από τους εκπαιδευτικούς.	4.17	.910	1	5
• Ηλεκτρονικά διδακτικά εγχειρίδια.	3.92	1.155	1	5
• Ατομική επικοινωνία μέσω τηλεδιάσκεψης.	3.66	1.210	1	5
• Ατομική επικοινωνία μέσω τηλεφώνου.	3.34	1.245	1	5
• Ιστοσελίδα σχολείου.	3.23	1.447	1	5
• Εκτυπωμένο υλικό ως εργασίες στο σπίτι.	3.11	1.312	1	5
• Ιστοσελίδες τρίτων.	3.05	1.361	1	5
• Έντυπα διδακτικά εγχειρίδια.	2.88	1.359	1	5
• Εκπαιδευτική τηλεόραση.	2.55	1.227	1	5
• Υλικό που έχει παραχθεί από άλλους μαθητές του σχολείου σας.	2.32	1.181	1	5
• Δια ζώσης συναντήσεις με τους γονείς των μαθητών/ -τριών.	1.81	1.045	1	5
• Δια ζώσης συναντήσεις με τον/την μαθητή/ -τρια.	1.75	1.064	1	5

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

Πίνακας 113: Συνεργασία με γονείς (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι γονείς των μαθητών με αναπηρία:				
• Είχαν υποστηρικτικό ρόλο αναφορικά με τις υποχρεώσεις του σχολείου (πχ εργασίες για το σπίτι).	3.49	1.01	1	5
• Συμμετείχαν σε ενημερωτικές/εκπαιδευτικές δράσεις για τους γονείς.	3.14	1.10	1	5
• Συνεργάζονταν με τους εκπαιδευτικούς ως συντονιστές δράσεων του σχολείου.	2.52	1.22	1	5
• Συμμετείχαν στη λήψη αποφάσεων που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία και το πρόγραμμα παρέμβασης.	2.19	1.09	1	5
• Συνεργάστηκαν με τους εκπαιδευτικούς για να σχεδιάσουν τους στόχους και τις διαδικασίες της εκπαιδευτικής παρέμβασης.	2.10	1.13	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.6. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Πίνακας 14: Ενέργειες που έγιναν: συνεργασία/επικοινωνίας (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Μεταξύ των εκπαιδευτικών με σκοπό την επίλυση προβλημάτων	4,40	0,756	1	5
Μεταξύ των εκπαιδευτικών για την ενδυνάμωση, την υποστήριξη και την ανταλλαγή εμπειριών και προβληματισμών.	4,35	0,846	1	5
Μεταξύ των εκπαιδευτικών με στόχο τον συντονισμό των εκπαιδευτικών προσπαθειών.	4,26	0,901	1	5
Μεταξύ του σχολείου/εκπαιδευτικών και των γονέων/κηδεμόνων και των οικογενειών των μαθητών με στόχο την επίλυση θεμάτων.	4,05	0,855	1	5
Μεταξύ του σχολείου/εκπαιδευτικών και των γονέων/κηδεμόνων και των οικογενειών των μαθητών με στόχο τον συντονισμό των εκπαιδευτικών προσπαθειών.	3,86	1,010	1	5
Μεταξύ του σχολείου/εκπαιδευτικών και των γονέων/κηδεμόνων και των οικογενειών των μαθητών για ενδυνάμωση, αμοιβαία υποστήριξη και ανταλλαγή εμπειριών και προβληματισμών.	3,83	1,003	1	5
Με την ευρύτερη κοινότητα.	3,35	1,248	1	5
Με τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης	3,23	1,261	1	5
Με το Υπουργείο Παιδείας.	3,10	1,313	1	5
Μεταξύ των εκπαιδευτικών με στόχο τον συντονισμό των εκπαιδευτικών προσπαθειών.	2,88	1,211	1	5
Με τον Σύμβουλο Εκπαίδευσης	2,87	1,292	1	5
Με εξειδικευμένους θεραπευτές για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρίες.	2,68	1,340	1	5
Με το ΚΕΔΑΣΥ και ΠΕΚΕΣ.	2,63	1,341	1	5
Με άλλα σχολεία ή εκπαιδευτικούς από άλλα σχολεία.	1,82	1,051	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.7. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ

Πίνακας 125: Πολιτικές πριν από το COVID-19 (1=Καθόλου – 5=Πάρα πολύ)

	M.O	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Πριν την πανδημία COVID-19, είχαν κοινοποιηθεί στο σχολείο σας:				
• Πλάνα ετοιμότητας του σχολείου για τη διαχείριση κρίσεων.	2,52	1,278	1	5
• Πλάνα ετοιμότητας του σχολείου για την προετοιμασία διαχείρισης κρίσεων.	2,49	1,272	1	5
• Πλάνα ανταπόκρισης του σχολείου στη διαχείριση κρίσεων.	2,44	1,261	1	5
• Πλάνα παρακολούθησης και αξιολόγησης του βαθμού ετοιμότητας του σχολείου.	2,25	1,2	1	5
• Πλάνα ετοιμότητας και διαχείρισης της τεχνολογίας.	2,21	1,223	1	5
• Πλάνα ανάληψης οργανωσιακής ηγεσίας για την αντιμετώπιση της κρίσης.	2,17	1,238	1	5
• Πλάνα ολιστικής διαχείρισης της κρίσης ως προς το σχολείο και την κοινότητα.	2,07	1,175	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.8. ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19

Πίνακας 16: Ο αντίκτυπος της πανδημίας COVID-19 στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία (1 διαφωνώ απόλυτα - 5 συμφωνώ απόλυτα)

	M.O.	T.A.	Χαμ. Τιμή	Υψ. Τιμή
Αποκάλυψε την κοινωνική και πολιτική αδυναμία της χώρας να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρίες.	4,0	1,1	1	5
Συνέβαλε στην αύξηση του αριθμού των αποκλειόμενων μαθητών/-τριών από την εκπαίδευση.	3,9	1,1	1	5
Μετέθεσε το ζήτημα της εκπαίδευσης των μαθητών/-τριών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις οικογένειές τους.	3,9	1,0	1	5
Συνέβαλε στη δημιουργία νέων μορφών αποκλεισμού και διακρίσεων.	3,8	1,2	1	5
Συνέβαλε στη διαδικασία ανάδειξης των αναγκών και των φωνών των μαθητών/-τριών με αναπηρίες	3,7	1,1	1	5
Συνέβαλε στην ανάπτυξη συνεργατικών πρακτικών μεταξύ των εκπαιδευτικών και των οικογενειών των μαθητών/ -τριών με αναπηρίες	3,4	1,1	1	5
Συνέβαλε στην ανάπτυξη συνεργατικών πρακτικών μεταξύ των εκπαιδευτικών προκειμένου να υποστηρίξουν τους/τις μαθητές/ -τριές με αναπηρίες	3,2	1,1	1	5
Ενίσχυσε την εκπαιδευτική διαδικασία που λαμβάνει υπόψη τις διαφορές των μαθητών/ -τριών	2,5	1,2	1	5

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας- Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

και εξασφαλίζει πιο δίκαιη εκπαίδευση για όλους.				
Συνέβαλε στην αποδοχή των μαθητών/-τριών με αναπηρίες.	2,3	1	1	5
Δεν επηρέασε την εκπαίδευση των μαθητών/-τριών με αναπηρίες.	1,9	1,1	1	5
Ενίσχυσε οικονομικά τις οικογένειες των μαθητών/-τριών με αναπηρίες.	1,6	0,9	1	5

AIDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

4.9. ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Πίνακας 18: Ανάγκες σύμφωνα με τους Δ/ντες

	N	%
Έλλειψη εξειδικευμένου/υποστηρικτικού λογισμικού και δυσκολίες στη χρήση τεχνολογικών εργαλείων	66	21.4
Ανάγκη ατομικής υποστήριξης από την οικογένεια στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	50	16.2
Απομόνωση και ανάγκη για κοινωνικοποίηση	40	12.9
Ανάγκη για επικοινωνία	37	12.0
Ανάγκη για δια ζώσης διδασκαλία, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ακατάλληλη για τους μαθητές με Ε.Ε.Α. /ή και αναπηρίες.	8	2.6
Οικονομική δυσκολία ως εμπόδιο.	5	1.6
Ανάγκη εξειδικευμένου προσωπικού/ επιπρόσθετο προσωπικό	4	1.3

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να αποτυπώσει τις συνέπειες της πανδημίας COVID-19 στην εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία μέσα από τις απόψεις των διευθυντών ελληνικών σχολείων. Αποκαλύπτει την απαιτητική πραγματικότητα που αντιμετώπισαν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλης της χώρας και καταδεικνύει, μεταξύ άλλων, την ανάγκη βελτίωσης των εκπαιδευτικών μεθόδων και της διαθεσιμότητας πόρων.

Ειδικότερα, η μειωμένη συμμετοχή των μαθητών με αναπηρία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση υπογραμμίζει τα σημαντικά εμπόδια στην ενταξιακή εκπαίδευση και

AlDiSo: “Ευθυγράμμιση των πρακτικών αντιμετώπισης πανδημικών κρίσεων με τις αρχές της αναπηρίας-Επαναπροσδιορισμός των προβλημάτων και επανασχεδιασμός των λύσεων για την υποστήριξη μαθητών με αναπηρία”

υποδεικνύει την ανάγκη για διαφοροποιημένες και εναλλακτικές διδακτικές πρακτικές. Η πανδημία οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των μαθητών που αποκλείστηκαν από την εκπαίδευση, αναδεικνύοντας την ανάγκη για έκτακτα μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση των αναγκών όλων των μαθητών, ιδιαίτερα των μαθητών με αναπηρία.

Η πρόκληση νέων μορφών αποκλεισμού και διακρίσεων κατά τη διάρκεια της πανδημίας θέτει σε προτεραιότητα την ανάγκη για ετοιμότητα και ανάπτυξη προληπτικών στρατηγικών προς αποφυγή τους. Οι διευθυντές των σχολείων προτείνουν συγκεκριμένα την ανάπτυξη κεντρικών οδηγιών και πρωτοκόλλων διαχείρισης κρίσεων, την εκπόνηση ενιαίων σχεδίων προετοιμασίας για καταστάσεις κρίσεων, καθώς και τη δημιουργία προσβάσιμου και διαφοροποιημένου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.

Επιπρόσθετα, η πρόσληψη επαγγελματιών, όπως εκπαιδευτικών και ειδικών ψυχολόγων ή κοινωνικών λειτουργών, είναι ζωτικής σημασίας για την παροχή της απαραίτητης υποστήριξης. Η χρηματοδότηση για την απόκτηση και την υποστήριξη του απαραίτητου εξοπλισμού και της υποδομής είναι κρίσιμη, όπως και η συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην εξοικείωση με τα ψηφιακά εργαλεία και τις διδακτικές μεθοδολογίες.

Συνολικά, η έρευνα υποδεικνύει την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση κρίσεων στον τομέα της εκπαίδευσης, με έμφαση στη δημιουργία στερεών θεμελίων που θα υποστηρίξουν την εκπαίδευση για όλους. Η ανταπόκριση στην ετερότητα, η εξασφάλιση προσβασιμότητας και η συνεχής κατάρτιση αποτελούν τους πυλώνες για την επίτευξη ενός δυναμικού και ανθεκτικού εκπαιδευτικού συστήματος, ικανού να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά σε προκλήσεις και να παρέχει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες για όλα τα παιδιά.